

Öğretmen ve Yöneticilerin Etik ve Etik Dışı Davranışlarının Basına Yansımaları¹

Yrd. Doç. Dr. Saadet Kuru ÇETİN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi, Teftiş
Planlaması ve Ekonomisi Bölümü
E-posta: skuru@mu.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU

Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Eğitimin Yönetimi ve Politikası Bölümü
E-posta: demirkasimoglu@ankara.edu.tr

Öz

Bu çalışmanın amacı, kamu okullarında görevli öğretmen ve yöneticilerin son beş yılda medyaya yansıyan etik ve etik dışı davranışlarını belirlemektir. Araştırmanın evrenini kitle iletişim araçlarındaki gazeteler oluşturmaktadır. Araştırma evrenini temsil edebilecek ulusal basının merkez, muhafazakâr ve sol eğilimli gazetelerinden Milliyet, Zaman ve Cumhuriyet gazetelerinde Ocak 2008-Şubat 2013 yılları arasında yer alan haberler taranmıştır. Nitel araştırma deseninde olan bu çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmış, elde edilen veriler Nvivo 10 programında betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın verileri, öğretmen ve yöneticilerin “etik” ve “etik dışı davranışları” olmak üzere iki ana tema altında çözümlenmiştir. Araştırma verilerine göre öğretmen ve yöneticilere ilişkin basına yansıyan etik ve etik dışı haberlerin büyük çoğunluğunu etik dışı davranışları içermektedir. Etik dışı haberler, öğrenciye karşı taciz ile fiziksel ve psikolojik şiddet haberlerine yoğunlaşmaktadır. Etik davranışların sayısı oldukça azdır. Bunların arasında en çok öne çıkan haberler, öğretmen ve yöneticilerin okulların olanaklarını iyileştirmede gösterdikleri üstün gayret ve başarılar ile ilgilidir.

Anahtar sözcükler: Öğretmen, Yönetici, Etik ve Etik Dışı Davranış

1 Bu çalışma, 27-28 Mart 2013 tarihlerinde, Türkiye Amme İdaresi Enstitüsü'nde gerçekleştirilen II. Kamu Etiği Kongresi'nde sunulan sözlü bildirinin geliştirilmiş halidir.

Reflections Of Teachers' And School Administrators' Ethical And Unethical Behaviors To The Press

Abstract

The purpose of this study is to examine the ethical and unethical behaviors of teachers and administrators taking place in press in the last five years. The population of this study was consisted of the newspapers in mass media. The news between January 2008-February 2013 in Milliyet, Zaman and Cumhuriyet are supposed to represent the conservative, right and left tendencies of national press. This study is a qualitative with the document analysis technique and the data gathered were analyzed with NVivo 10 through the descriptive analysis technique. Data of this study were analyzed under two main themes as the ethical and unethical behaviors of teachers and administrators. Data displays that most of the news about educators were related to their unethical behaviors. Unethical behaviors mostly focuses on the sexual harassment of students and violence towards students. Number of ethical issues are very few. Among them, the efforts of teachers to make their schools better are the most mentioned.

Keywords: Teacher, Administrator, Ethical and Unethical Behavior

GİRİŞ

Son yıllarda giderek gündemde daha sık yer almaya başlayan meslek etiği konusu, eğitim yönetimi alanında da ilgi gören konular arasında yer almaktadır. Eğitim örgütlerinin stratejik unsurları ve aynı zamanda kamu görevlileri olan öğretmen ve yöneticilerin mesleklerinin gereklerini yerine getirirken uymaları beklenen bir dizi kural, ilke ve standart bulunmaktadır. Bu ilke, kural ve standartları kimi zaman bir kamu görevini yerine getiriyor olmalarından kimi zaman da yerine getirdikleri mesleğin kendine özgü bir takım etik ilkeleri olmasından kaynaklanmaktadır. Şu halde, kamu okullarında görevli öğretmen ve yöneticilerin davranışlarına yön veren düzenlemelerden birisi devlet memurlarının uymaları gereken kurallar ile öğretmenlik meslek etiği ilkeleridir. Öğretmen ve yöneticilerin etik davranışlar göstermeleri, hem vatandaşın kamu hizmetine olan güvenini artıracak hem de mesleğin imajını olumlu etkileyecektir. Aksi durumda ise, meslek olarak öğretmenliğin ve kamu görevlilerinin saygınlığı zarar görecektir, etik dışı davranışların sayısı az bile olsa bir mesleğin tüm üyelerine mal edilebilecektir. Bu çalışma, öğretmenlerin etik ve etik dışı davranışlarının basına yansımaları aracılığıyla kamu nezdindeki eğitimcilerin imajlarını yansıtması bakımından önemli görünmektedir.

Kamu Yönetiminde Etik

Tarihsel bakımdan en eski kavramlardan olan etik kavramı (Mahmutoğlu, 2009), ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak felsefe

biliminin önemli bir parçası ve sistematik bir çalışma alanı olmuştur (Aydın, 2010: 4). Etik, ahlaki eylem ve kuralların dayandıkları temelleri ve yöneldikleri değerleri araştıran bir disiplindir. Bir başka ifade ile etik, başkaları ile birlikte iyi bir yaşamın nasıl sağlanacağı konusunda kişisel düşünmedir (Usta, 2011). Kuçuradi (2001: 16) etik kavramının gelişimini “insan ve insan gruplarının törel ilişkilerini, tutum ve davranışlara ilişkin değer sorunlarını ele alan bir felsefe dalı olmanın yanında, günümüzde daha yaygın bir kullanım kazanarak çalışma yaşamı içinde kendine özgü değer ve normlara vurgu yapan kuşatıcı bir kavram durumuna gelmiştir” şeklinde tanımlamaktadır. Etik bu anlamda iyi ve kötü ayırımı yapar. Etik, davranışlara felsefi bir bakış açısı ile anlam kazandırmaya çalışarak, doğru-yanlış, ödev-yükümlülük, toplumsal sorumluluk kavramlarını sorgular (Gökçe ve Örseli, 2011; CNFPT, 2009)

Kamu görevlileri için etik, kamu gücünün keyfi kullanılmasını dizginleyen denge unsurlarından birisidir. Başka bir deyişle etik, kamu yönetiminin kalitesini vatandaşın güven duyması ve çıkarlarının korunduğunu düşünmesine temel oluşturması bakımından kritik önemdedir (Ergun, 2004: 356). Kamu görevlilerinin kamu yararına çalışmak, politik anlamda tarafsız olmak, gizli bilgileri açıklamamak, çalışanların ve vatandaşların mahremiyetinin korunması, etik, etkili ve adil bir kamu hizmeti sunmak, çıkar çatışmalarından uzak durmak, hesap verebilir olmak gibi kural ve emirlere uyması gerekmektedir (Kernaghan, 1991: 17). Kamu yönetiminde etik standartlar, kamu görevlilerinin çıkar çatışmasına düşmeleri durumunda kamu yararının üstün tutulmasını sağlamaktadır (Thompson, 1992).

Kamu görevlileri devletin sorumlulukları altına giren görevler olan güvenlik, adalet, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve belediye gibi işleri yapmakla sorumlu kişilerdir. Anayasanın 128. Maddesinde kamu hizmeti görevlileri ile ilgili hükümler başlığı altında “Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” denmektedir. Kamu görevlileri bu faaliyetleri, başta anayasa olmak üzere kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve benzeri mevzuata uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. Kamu görevlilerinin davranışları birçok şekilde düzenlenmekle birlikte bu davranışlara genel olarak iki temel etken rol oynamaktadır. Bunlardan birincisi yukarıda da belirtildiği gibi yasalar, diğeri ise etik değerlerdir. Yasalar, kamu görevlilerinin davranışlarını dışsal olarak belirlemekte ve denetlemektedirken, etik değerler, davranış içsel olarak yönetmekte ve denetlemektedir (Cooper vd., 1998; Akt Özdemir, 2008).

Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu (2002) kamu görevlilerinin, görevlerini yerine getirirken uymaları gereken etik ilkeleri şöyle ifade etmiştir; a) görevin yerine getirilmesinde kamu hizmeti bilinci, b) halka hizmet bilinciyle hareket etme, c) hizmet standartlarına uyma, d) vatandaşa yol gösterme, e)

nezaket ve saygı, f) amaç ve misyona bağlılık, g) dürüstlük ve tarafsızlık, h) saygınlık ve güven, i) yetkili makamlara bildirim, j) çıkar çatışmasından kaçınma, k) savurganlıktan kaçınma, l) bağlayıcı açıklamalar ve gerçek dışı beyan, m) bilgi verme, n) saydamlık ve katılımcılık, o) yöneticilerin hesap verme zorunluluğudur. Eğitim örgütlerinin stratejik unsurları olan öğretmen ve yöneticilerin okuldaki tüm süreçlerde ve tüm paydaşlarla ilişkilerinde etik davranış ilkelerine uygun davranmaları beklenmektedir.

Genelde eğitimcilerin, özelde ise öğretmenlerin uymaları gereken etik ilkeleri Aydın (2006: 60-72) şu başlıklar altında açıklamıştır: a) Profesyonellik, b) hizmette sorumluluk, c) adalet, d) eşitlik, e) öğrenciler için sağlıklı ve güvenli bir ortamın sağlanması, f) yolsuzluk yapmamak, g) dürüstlük-doğruluk ve güven, tarafsızlık, h) mesleki bağlılık ve sürekli gelişme, i) saygı ve kaynakların etkili kullanımı. Bunlara ek olarak, yeni nesillerin yetiştirilmesi misyonunu yüklenen okulların yöneticilerinin okulları etik davranışların sergilendiği örgütler olmasını sağlamada yükümlülükleri vardır. Çünkü yöneticiler, konumları nedeniyle toplumun çeşitli kesimleriyle ilişki içerisinde ve bu farklı kesimlerin okul müdüründen farklı beklenti ve istekleri olabilmektedir. Bu beklenti ve istekler okul müdürlerini sürekli olarak etik sorunlarla yüz yüze getirmektedir. Bu tür durumlarda okul müdürlerinin görevlerini yerine getirirken var olan yasa ve politikalar kadar mesleki etik ilkelere de uygun davranmaları beklenmektedir (Erdoğan, 2012).

Bir kamu hizmeti olan eğitim hizmetinin en önemli unsurlarından olan öğretmen ve yöneticilerin davranışları ve yapıp ettiklerinin kamuoyu önünde cereyan etmesi ve etkileşimde buldukları insanları doğrudan etkilemesi nedeniyle etik ve etik dışı davranışları daha fazla dikkat çekmektedir. Bunun sonucunda da, bu mesleğin üyelerinin davranışları kamuoyunun öğretmenlik mesleğine, bir kamu hizmeti olan eğitime bakış açılarını doğrudan etkilemekte ve meslek üyelerinin imajına ilişkin algıları şekillendirmektedir. Buradan hareketle, bu çalışmanın amacı, kamu okullarında görevli öğretmen ve yöneticilerin basına yansıyan etik ve etik dışı davranışlarını incelemektir. Araştırmanın amacı çerçevesinde, kamu okullarında görevli öğretmen ve yöneticilerin etik ve etik dışı davranışlarının basında yer alma sıklığı, bu davranışlardan kimlerin nasıl etkilendiği ve bu davranışların sonuçlarının neler olduğu belirlenmiştir.

YÖNTEM

Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırma, nitel araştırma desenindedir. Kamu okulu öğretmen ve yöneticilerinin basına yansıyan etik imajlarının değerlendirilmesinde, araştırma problemine ilişkin yazılı ve görsel dokümanların incelenmesini içeren ve araştırmanın tarihsel sürecine ışık tutan bir nitel araştırma deseni olan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır (Baş

ve Akturan, 2008: 117). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Araştırmanın problemine bağlı olarak yazılı basın, doküman analizine konu olabilecek veri kaynaklarından (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 188). Ayrıca Yıldırım ve Şimşek'e (2008) göre doküman inceleme yönteminde sayısal veriler verilerek bulgular desteklenebilmektedir. Krippendorff (2004) ise doküman inceleme yöntemini metinlerden geçerli ve güvenilir çıkarımlar yapmak için kullanılan bir araştırma yöntemi olarak kullanılabileceğini belirtmektedir (Krippendorff, 2004).

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın dokümanları olan gazetelerin incelenmesinde gazetelerin internet sitelerinden anahtar kelimelerle taramalar yapılmış ve elde edilen veriler NVivo 10 programında depolanmıştır. Taramaların gerçekleştirilmesinde, “öğretmen”, “yönetici”, “okul müdürü”, “idareci”, “ilkokul”, “ortaokul” ve “lise” anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Taranan haberler arasından öğretmen ve yöneticilerin etik ve etik dışı davranışlarını içeren haberler analize dahil edilmiştir. Gazete içeriğinde, bir haberde öğretmen, müdür ve müdür yardımcısı haberlerinin yer alması durumunda haber iki kategoride de ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Kamu okulu öğretmen ve yöneticilerine ilişkin basına yansıyan haberler, etik ve etik dışı davranışlar olmak üzere iki temel temada analiz edilmiştir. İki tema altında yer alan haberlerin içeriklerine göre, kategoriler belirlenmiştir. Elde edilen verilerin sunulmasında frekans ve yüzde kullanılmıştır. Programda depolanan veriler, NVivo 10 programında betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda, güvenilirliğin sağlanmasında kullanılabilecek stratejilerden birisi aynı araştırmaya birden fazla araştırmacının katılmasıdır. Böylelikle, verilerin toplanması, analizlerinin yapılması, sonuçlara ulaşılması aşamalarında araştırmacılar arasında oluşacak uzlaşma noktaları, araştırmanın başkaları açısından “kabul edilme” oranını arttıracaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 262). Buradan hareketle bu araştırmada araştırmanın güvenliğini sağlamak için NVivo 10 programına kaydedilen gazete haberleri araştırmayı yürüten iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve kodlamalar arasındaki tutarlılık karşılaştırılmıştır.

Tutarlılığın karşılaştırılmasında aşağıdaki formül kullanılmıştır (Miles ve Huberman, 1994):

$$\text{Güvenirlik} = \text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})$$

Araştırmacıların kararsız kaldıkları noktalarda, üzerinde tartışılarak uzlaşma sağlanmıştır. Bu işlem yapılırken iki araştırmacının belirlediği tema ve kategoriler için “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ardından güvenilirliğin hesaplanması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Hesaplama sonucunda, çalışmanın güvenilirliği % 91.25 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman’a (1994) göre çalışmanın güvenilirliğinin %70’in üzerinde çıkması çalışmanın güvenilir sayılması için yeterli bir sonuçtur. Araştırmanın güvenilirliğinin sağlanmasında gazete haberlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiş, herhangi bir yorumda bulunulmadan toplanan veriler okuyucuya sunulmuştur. Bulguların yorumlanmasına daha sonra yer verilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın üç önemli sınırlılığı söz konusudur. Bunlardan ilki öğretmen ve yöneticilerin basına yansıyan etik imajları son beş yıl (Ocak 2008-Şubat 2013) ve seçilmiş üç gazete ile sınırlı tutulmuştur. İkinci sınırlılık, farklı veri toplama araçlarından faydalanılamamış olmasıdır.

BULGULAR ve YORUM

Kamu okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerle ilgili son beş yılda basına yansıyan etik ve etik dışı davranışları kapsayan haber sayısı toplamda 329’dur. Bu haberlerin gazetelere göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen ve Yöneticilerin Etik ve Etik Dışı Davranışlarının Gazetelere Göre Dağılımı

		Cumhuriyet		Milliyet		Zaman		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen	Etik	1	0.32	15	4.83	15	4.83	31	10
	Etik Dışı	46	14	120	36	19	6	185	56
	Toplam	47	14	135	41	34	11	216	66
Yönetici (müdür ve müdür yardımcısı)	Etik	1	0.33	0	0	5	1.66	6	2
	Etik Dışı	21	7	71	21	15	5	107	33
	Toplam	22	7	71	21	20	7	113	34
TOPLAM		69	21	206	62	54	17	329	100

Tablo 1’den de görüleceği gibi, gazete haberlerinin 216’sı öğretmen (%66) ve 113’ü (%34) okul yöneticilerine ait haberlerdir. Bu haberlerin gazetelere göre dağılımı esas alındığında Cumhuriyet gazetesinde çıkan etik ve etik dışı haberlerin 47’si %14’ü öğretmenlere ilişkindir. Cumhuriyet gazetesinde çıkan etik ve etik dışı haberlerin % 7’si yani 22 haber ise okul yöneticileri ile ilgili haberlerdir. Milliyet gazetesinde çıkan etik ve etik dışı haberlerin 135’i %41’i öğretmenlere ilişkindir. Aynı gazetede çıkan etik ve etik dışı haberlerin % 21’i yani 71 haber ise okul yöneticileri ile ilgili haberlerdir. Zaman gazetesinde çıkan etik ve etik dışı haberlerin ise 34’ü %11’i öğretmenlere ilişkindir. Aynı gazetede çıkan etik ve etik dışı haberlerin % 7’si yani 20 haber ise yöneticiler ile ilgili haberlerdir.

Buna göre öğretmen ve yöneticilerin etik ve etik dışı davranışlarına en fazla yer veren gazete Milliyet, ikincisi Cumhuriyet ve sonuncusu Zaman gazetesidir. Öğretmenlere ilişkin haberlerin 31’i (%10) etik davranışlar, 185’i (%56) ise etik dışı davranışları ile ilgilidir. Yöneticilere ilişkin haberlerin ise 6’sı (%2) etik davranışlarını, 107’si (%33) ise etik dışı davranışlarını konu edinmektedir. Kirkit’in (2004) yazılı basında eğitim yöneticilerinin görünümünü konu edindiği çalışmada (1997-2001 arası), toplam 217 haberden 28’i olumlu, 158’i olumsuz içeriklidir. Altun ve Kirkit’in (2005), çalışmasında okul yöneticilerinin basındaki etik imajları (1997-2001 arası) araştırılmıştır. Yazarların çalışmasında ulaşılan bulgular bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Sözü edilen çalışmada da yöneticilerle ilgili basına yansıyan konuların başında hukuksal konular yer alırken, bunu şiddet konusu izlemekte ve genel olarak bakıldığında yöneticilerin basındaki imajları olumsuz görülmektedir.

Öğretmen ve Yöneticilerin Etik Davranışları

Araştırmanın birinci teması olan öğretmen ve yöneticilerin etik davranışları altında toplamda 36 haber bulunmaktadır. Bu tema altında yer alan içeriklerin oluşturduğu kategorilere Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen ve Yöneticilerin Etik Davranışlarının İçeriklerine Göre Dağılımı

	Kategoriler	f	%
ÖĞRETMEN	Okulun maddi ve fiziksel olanaklarının iyileştirilmesinde özel çaba göstermek	12	39
	Öğrencilerin okullaştırılması çalışmalarına destek vermek	5	16
	Maddi olanaklardan yoksun öğrencilere burs ve yardım sağlamak ile ücretsiz ders vermek	6	20
	Yaşamı tehlikeye giren öğrencinin yaşamını kurtarmak	3	10

	Engelli öğrenciler için özel destek ve ders vermek	2	6
	Öğrenciye karşı işlenen suç ortaya çıkarmak	2	6
	Öğrenci ve velilere okuma alışkanlığını kazandırmak	1	3
	Toplam	31	100
YÖNETİCİ	Okulun fiziksel olanaklarını iyileştirmede kişisel olanakları kullanmak ve okula kaynak sağlamak	4	80
	Yoksul öğrencilere burs sağlamak	1	20
	Toplam	5	100

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin etik davranışlarını konu edinen haberler; okulun fiziksel olanaklarının iyileştirilmesinde ve okula kaynak yaratmak için öğretmenlerin özel çaba göstermesi (f: 12, %39), öğrencilerin okullandırılması çalışmaları (f:5, %16), maddi olanaklardan yoksun öğrencilere burs, yardım ve ücretsiz ders verilmesi (f:6, %20), yaşamı tehlikeye giren öğrencinin yaşamının kurtarılması (f:3, %10), fiziksel engeli bulunan öğrencilere özel destek ve ders verilmesi (f:2, %6) öğrenciye karşı işlenen suçun ortaya çıkarılması (f:2, %6) ve öğrenci ve velilere okuma alışkanlığının kazandırma projesi (f: 1, %3) gibi konuları içermektedir. Yöneticilere ilişkin basına yansıyan etik olayların kapsamına ise; yöneticilerin okulun fiziksel olanaklarını iyileştirmede kişisel olanaklarını kullanma ve okula kaynak sağlama (f:4,%80) ve yoksul öğrencilere burs sağlanması (f: 1, %20) haberleri girmektedir. Öğretmen ve yöneticilerin etik davranışlarını konu edinen haberlerden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

“MUŞ Merkez Kız Yatılı İlköğretim Bölge Okulu (YİBO) Müdürü Melahat Aydın, köyleri dolaşarak okula gitmeyen kızları okullu yapıyor. Melahat öğretmen, köyleri gezmek için at alıp ata binmeyi öğrendi. Bununla da yetinmedi okulu baştan sona yeniledi (Milliyet Gazetesi, 13 Ekim 2011)”.

“Emekli olmayı düşünürken sınıfına görme engelli bir öğrencinin gelmesiyle tüm planlarını değiştiren öğretmen Fatma Turan, ona eğitim verebilmek için emekli olmaktan vazgeçti ve kabartma yazı (Braille alfabesi) öğrendi (Milliyet Gazetesi, 7 Ekim 2010)”.

“Bitlis Öğretmenler Derneği'ne (BÖDER), bağlı 50 öğretmen 500 öğrenciye gönüllü eğitim veriyor. BÖDER Müdürü Atilla Karşılar, açtıkları kurslarda fakir 500 öğrenciye 50 öğretmenle gönüllü olarak OKS hazırlık kursları verdiklerini söyledi (Zaman Gazetesi, 19 Şubat 2008)”.

“Afyonkarahisar'ın Sinanpaşa ilçesindeki Bulca köyü İlköğretim Okulu Müdürü Berk Yalçın, yaz tatili olmasına rağmen Okul Aile

*Birliği Başkanı Ahmet Akın ile okulun boya işlerini yapıyor
(Cumhuriyet Gazetesi, 28 Ocak 2013).”*

Öğretmen ve Yöneticilerin Etik Dışı Davranışları

Araştırmanın ikinci teması olan öğretmen ve yöneticilerin etik dışı davranışlarına ilişkin toplamda 293 haber yer almaktadır. Bu haberlerden 184’ü (%63) öğretmenlerin, 109’u (%37) ise yöneticilerin etik dışı davranışlarını konu edinmektedir (Tablo 3). Bu haberler içeriklerine göre sınıflandırıldığında şu kategorilerden oluşmaktadır: 1. Öğrenciye karşı cinsel taciz, 2. Öğrenciye karşı psikolojik ve fiziksel şiddet, 3. Meslektaşlarla ilişkilerde etik dışı davranışlar, 4. Yolsuzluk, görevi ihmal ve özensizlik, 5. Öğrenciye karşı ayrımcılık, 6. Terör ve uyuşturucu, 7. Diğer etik dışı davranışlar.

Tablo 3. Öğretmen ve Yöneticilerin Etik Dışı Davranışlarının İçeriklerine Göre Dağılımı

	Kategoriler	f	%
ÖĞRETMEN	Öğrenciye karşı cinsel taciz	85	47
	Öğrenciye karşı psikolojik ve fiziksel şiddet	65	36
	Meslektaşlarla ilişkilerde etik dışı davranışlar	8	4
	Yolsuzluk	6	3
	Görevi ihmal ve özensizlik	5	3
	Diğer etik dışı davranışlar	8	4
	Öğrenciye karşı ayrımcılık	1	-
	Terör ve uyuşturucu	6	3
	Toplam		184
YÖNETİCİ	Öğrenciye karşı cinsel taciz	27	25
	Öğrenciye karşı psikolojik ve fiziksel şiddet	24	23
	Meslektaşlarla ilişkilerde etik dışı davranışlar	23	22
	Yolsuzluk	13	12
	Görevi ihmal ve özensizlik	7	6
	Diğer etik dışı davranışlar	6	5
	Öğrenciye karşı ayrımcılık	8	7
Terör ve uyuşturucu	1	-	
Toplam		109	100

Öğrenciye Karşı Cinsel Taciz

Öğretmen ve yöneticilerin etik dışı davranışlarına ilişkin yer alan haberlerin sıklığına göre en çok öne çıkan kategori, toplamda 112 haberde yer alan “öğrenciye karşı cinsel taciz” dir. Basına yansıyan etik dışı davranışlardan 85’i (%47) öğretmen ve 27’si (%25) yöneticilere ilişkin cinsel taciz haberlerini

konu edinmektedir. Öğrenciye karşı cinsel taciz kategorisi Gözütok'un (1999) yaptığı çalışmada da bir kategori olarak bulunmaktadır Bununla birlikte Pelit ve Güçer (2006) yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin görüşlerinin ve öğretmenlerin mesleklerini yerine getirirken karşılaştıkları veya karşılaşmaları muhtemel bazı durumların, bir öğretmeni iş etiğine aykırı davranmaya yöneltmede ne derece etkili olduğuna ilişkin görüşlerinin alınmasının amaçlandığı çalışmada öğrenciye karşı cinsel taciz ile ilgili ölçek maddelerinin üst sıralarda olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmada gazete haberlerinde bu kategoriye giren haberler aşağıda örneklerle sunulmuştur:

“İsparta'da İmam Hatip Lisesi öğretmeni olan eşinin öğrencisiyle girdiği ilişkinin DVD görüntülerini bulan kadın, kocası hakkında savcılığa suç duyurusunda bulundu (Cumhuriyet Gazetesi, 14 Mart 2012)”

“Antalya'nın Aksu İlçesi Aksu İlköğretim Okulu müdürü müzik öğretmeni S.Ü.'ye cinsel tacizde bulunduğu iddiasıyla hakkında dava açılan okul müdürü M.K. 20 ay hapis cezasına çarptırıldı. Sabıkasız olmayan müdür M.K.'nin bu cezası ertelendi (Milliyet Gazetesi, 22 Aralık 2010)”

Öğrenciye karşı psikolojik ve fiziksel şiddet

Öğretmen ve yöneticilerle ilgili etik dışı davranışlar kapsamına giren haberlerin yoğunlaştığı ikinci kategori, 65 (%36) öğretmen ve 24 (%23) yönetici haberi ile öğrenciye karşı psikolojik ve fiziksel şiddettir. Bu kategori kapsamına öğrenciye dayak, şiddet, psikolojik baskı, öğrencileri onların psikolojik ve ruhsal gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek eylemler için zorlama ya da öğrenci haklarını ihlal edecek durumlar için zorlama” gibi haber içerikleri girmektedir. Bu tür gazete haberlerine ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Konya'da bir ilköğretim okulunda bir öğretmenin, derste giydiği önlüğünü yere düşürdüğü gerekçesiyle 3 öğrenciyi dövdüğü iddia edildi. Dayak yiyen 3 öğrenci, öğretmenleri hakkında şikâyetçi oldu. Olay, 23 Nisan Egemenlik İlköğretim Okulu'nda meydana geldi (Zaman Gazetesi, 9 Haziran 2008)”

“Muğla'da Bodrum'un Gündoğan beldesindeki Fahriye Ilıcak Endüstri Meslek Lisesi 12/C Sınıfı'nda, 30 öğrencinin 5 lira tutarındaki kimlik için toplanan fotoğraf parasını vermek istememesi krize neden oldu. Cüzdanlarından zorla para aldıklarını öne sürerek iki müdür yardımcısı hakkında suç duyurusunda bulunan üç öğrenci, bu kez de Eğitim-Sen ve bazı öğretmenleri kastederek, kendilerine

“Vatan hainleriyle işbirliği yapıyorsunuz” dediğini öne sürdükleri okul müdürü Ö.F.R.’den şikâyetçi oldu (Milliyet Gazetesi, 9 Kasım 2010)”.

Yılmaz ve Altinkurt’un (2009) yapmış oldukları çalışmada aday öğretmenler öğrencilere sözlü tacizde bulunma (küfürlü konuşma vb.), öğrencileri sınıf içinde aşağılama gibi öğrenciye karşı psikolojik şiddet altında toplanabilecek davranışları yüksek düzeyde etik dışı davranış olarak sınıflandırmışlardır. Betweli’nin (2013) Tanzanya’da yapmış olduğu çalışmada ise öğretmen ve öğrenciler cinsel istismar davranışlarının okullarda yüksek düzeyde olduğu ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Betweli’nin (2013) yapmış olduğu çalışmanın sonuçları gazetelere yansıyan etik dışı haberler ile benzerlik göstermektedir. **Meslektaşlarla İlişkilerde Etik Dışı Davranışlar**

Bu kategori 8 (%4) öğretmen ve 23 (%22) yönetici haberi ile en sık karşılaşılan etik dışı davranışlarda üçüncü sırada yer almaktadır. Bu kategori içerisinde; çalışanlarla ahlak dışı ilişkiye girmek, çalışanlara dayak atmak, çalışanlara taciz, cinayet ve kavga gibi haberler bulunmaktadır. İlgili haberlere ilişkin örnekler aşağıda verilmiştir:

“Edinilen bilgiye göre, Şehit Öğretmen Ekrem Okutan İlköğretim Okulu’nda görev yapan öğretmenler A.A. ile Ö.F.A. henüz belirlenemeyen nedenle okul önünde tartışmaya başladı. Kavga dönuşen olayda, A.A, Ö.F.A’yı 4 yerinden bıçakladı. Durumunun ağır olduğu öğrenilen yaralı öğretmen, Pervari Devlet Hastanesi’nde yapılan ilk müdahalenin ardından Siirt Devlet Hastanesi’ne sevk edildi (Cumhuriyet Gazetesi, 4 Mayıs 2012)”

“Adapazarı F. ilköğretim Okulu’nda, öğrenci velileri tarafından aralarında ilişki olduğu iddiasıyla şikayet edilen ve ikisi de evli olan okul müdürü H. G. U. ile okulda görevli öğretmen Ç.Z., Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerinin verdiği ‘Yer değıştirmeleri uygundur’ yönündeki rapor üzerine başka okullara gönderildiler (Milliyet Gazetesi, 14 Ocak 2009)”

Yolsuzluk

Dördüncü sırada yer alan “yolsuzluk” kategorisinde 6 (%3) öğretmen ve 13 (%12) yönetici haberi yer almaktadır. Bu haber kapsamını zimmet, ihaleye fesat karıştırmak, usulüne uygun olmayan ya da izinsiz olarak öğrencileri geziye ya da ders dışı etkinliklere götürmek ve öğrencinin kopya çekmesine yardım etmek gibi haber içerikleri oluşturmaktadır.

“Mersin’in Pakize Kokulu Lisesi’nde ortalama yükseltme sınavında, öğretmenlerin öğrencilere sınav cevaplarının bulunduğı

kağıtları verdiği iddiaları üzerine Valilik tarafından inceleme başlatılıyor (Zaman Gazetesi, 26 Temmuz 2008)”.

“Osmaniye’de Kadirli İlçe Milli Eğitim Müdürü, bir eğitim memuru ve bir okul müdürü kendilerini öğrenci gibi gösterip Avrupa’yı mı gezdi? AB destekli programa katılan öğrenci listesinde adı geçen bu kişilerle ilgili valilik soruşturma başlattı (Cumhuriyet Gazetesi, 13 Aralık 2011)”

Görevi ihmal ve özensizlik

5 (%3) öğretmen ve 7 (%6) yönetici haberinin yer aldığı “görevi ihmal ve özensizlik” kategorisi, basına yansıyan etik dışı davranışlarda beşinci sırada yer almaktadır. Bu haberlere ilişkin örnekler aşağıda yer almaktadır.

“Tekirdağ merkeze bağlı K. K. İlköğretim Okulu’nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapan D.B., 30 öğrenciyi resmi olarak izin almadan ‘Mustafa’ adlı filme götürünce hakkında Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma açıldı (Milliyet Gazetesi, 2 Aralık 2008)”.

“Öğretmenlerin doldurması gereken anketin öğrencilere doldurulması eğitimcilerin ve velilerin tepkisini çekti. Okul Müdürü K. U., “Zamanında yetiştiremeyeceğimiz düşüncesiyle anketi öğrencilere dağıttık. Cinsel içerikli sorular da gözümüzden kaçmış” diyerek kendini savundu (Cumhuriyet Gazetesi, 3 Aralık 2011)”.

Diğer etik dışı davranışlar

Altıncı kategori 8 (%4) öğretmen ve 6 (%5) yönetici haberi ile öğretmen ve yöneticilerin “diğer etik dışı davranışları”nı içermektedir. Bu kategori altında tek başına bir kategori oluşturamayacak sıklıktaki (tekil) olaylara yer verilmiştir. Bu kategori altında öğretmenlere ilişkin “yaralama, siyaset, şantaj, uygunsuz yayınları basmak ve çoğaltmak, hırsızlık” gibi haberler bulunmaktadır. Yöneticilere ilişkin “öğretmenler odasına gizli kamera yerleştirmek, veliye tecavüz ve öğrenciye karşı işlenen suçun örtbas edilmesi” gibi haberler bulunmaktadır. Bu haber örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

“Yozgat’tan Antalya’ya geziye getirilen öğrenciler, müzedeki heykellerin çıplak olduğu gerekçesiyle öğretmenleri tarafından Side Müzesi’ne sokulmadı. Bir öğretmenin ise hediyelik eşya mağazasında bereket tanrıçası heykelini eline alan bir öğrencinin kafasına vurduğu belirtildi (Cumhuriyet Gazetesi, 1 Mayıs 2012).”

“Adana’da bir meslek lisesinin öğretmenler odasındaki yangın alarmının gerçekte gizli kamera olduğu tespit edildi. Skandalın ortaya

çıkması üzerine harekete geçen Milli Eğitim Müdürlüğü müfettişleri, gizli kamerayı kimin taktırdığını bulmak için inceleme başlattı (Milliyet Gazetesi, 28 Ekim 2008)”.

Öğrenciye karşı ayrımcılık

Yedinci kategoride 1 (%0.3) öğretmen ve 8 (%7) yönetici haberi ile “öğrenciye karşı ayrımcılık” içeren haberler bulunmaktadır. İlgili haberlerden ikisi aşağıdaki gibidir.

“Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “Emniyette suçluların kanını alıp gen haritası çıkarınsınlar. Çocuk doğduktan sonra analizi yapılınsın. Vatana, millete, bu ülkeye zararlıysa yürümeden yok edilsin” diyen Dumlupınar İlköğretim Okulu Müdürü M. A. hakkında soruşturma başlattı. Bakanlık Aydın’ın, soruşturma süresince açığa alınmasına da karar verdi (Milliyet Gazetesi, 22 Şubat 2012)”.

“Amasya’da 2007’de dört Alevi kız öğrencinin Amasya Anadolu Kız Meslek Lisesi’nden ve yurttan “dini baskı” nedeniyle ayrılmak zorunda kalmasının ardından Suluova ilçesindeki Anadolu Öğretmen Lisesi’nde din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni A. K. derste “Kim Alevi, el kaldırsın” diye sordu ve cem evlerinin ibadethane olamayacağını savundu (Cumhuriyet Gazetesi, 18 Ocak 2012)”.

Yılmaz ve Altinkurt (2009) çalışmasında aday öğretmenler öğrencilere dinsel inançları nedeniyle ayrıcalıklı davranma, öğrencileri hakkında kasıtlı ve kötü niyetli açıklamalarda bulunma, öğrencilere etnik kökenleri nedeniyle ayrıcalıklı davranma gibi öğrenciye karşı ayrımcılık yapma davranışlarını yüksek derecede etik dışı davranış olarak sınıflandırmışlardır.

Terör ve uyuşturucu

Sekizinci ve son kategori olan terör ve uyuşturucu başlığı altında 6 (%3) öğretmen ve 1 (%0.3) yönetici haberi yer almaktadır. İlgili haber örnekleri aşağıdadır.

“Edinilen bilgiye göre, Gemerek İlçe Emniyet Müdürlüğü’nün rutin olarak yaptığı asayiş denetimleri sırasında Şehit Ahmet Karahan Endüstri Meslek Lisesi’nde görevli Coğrafya Öğretmeni F.G. (27), PKK üyesi olmak ve PKK’nın kanlı eylemlerine katılmak suçundan arandığı belirlenince tutuklanarak cezaevine gönderildi (Zaman Gazetesi, 19 Kasım 2012)”.

“Mardin’in Derik ilçesinde Derik Lisesi Müdürü V.Y., okul duvarlarına yazılan terör örgütünü övücü yazıları sildirmediği ve

olayı yetkililere bildirmedeği gerekçesiyle tutuklandı. (Zaman Gazetesi, 7 Mayıs 2008)”.

Haberlerde etik dışı davranışlarda bulunanlara ilişkin verilen bilgilere göre, toplamda 293 etik dışı öğretmen ve yönetici haberi arasında 19 (%6) haberde etik dışı davranışlarda bulunanlar hakkında adli ya da idari işlem yapılmadığı yer almaktadır. Söz konusu haberlerin içerikleri incelendiğinde, bunların ya iddia olduğu ya da yetkililerin gerekli incelemeleri başlatacağına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Diğer yandan, 274 (%94) haberde etik dışı davranışlarda bulunan kişiler hakkında idari ya da adli işlem yapıldığına ve bazılarının bu kapsamda ceza aldıklarına ilişkin bilgi yer almaktadır. Betweli'nin (2013) Tanzanya'da yapmış olduğu çalışmada okula içkili gelme, okulda uyuşturucu madde kullanma gibi etik dışı davranışların yaygın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu gazeteye yansıyan etik dışı haberler ile benzerlik göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Neyin iyi neyin kötü olduğunu belirleyen ahlaki ilkeler, değerler ve standartlar sistemi olarak tanımlanan etiğin özellikle öğretmenlik mesleğinde önemli bir yeri vardır. Bunun nedeni öğretmenlerin geleceğin teminatı olan çocukları yani öğrencilerini ve kendi mesleklerinin saygınlık ve itibarını etik ve etik dışı davranışlarla etkilemeleridir. İşte bu nedenlerden dolayı öğretmen ve okul müdürlerinin mesleklerinin gerektirdiği etik davranışları göstermesi oldukça önemli, hassas ve üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kamu okullarında görevli öğretmen ve yöneticilerin etik ve etik dışı davranışlarının basında yer alma sıklığı, bu davranışlardan kimlerin nasıl etkilendiği ve bu davranışların sonuçlarının neler olduğu belirlenmeye çalışıldığı bu çalışmada öğretmen ve okul müdürlerinin etik ve etik dışı haberleri arasında sayısal olarak belirgin bir fark olduğu ve öğretmen ve yöneticilerin haberlere yansıyan davranışlarında etik dışı davranışlarda belirgin bir fazlalık olduğu görülmektedir. Mevcut araştırmada ulaşılan bu sonuç, Kirkit ve Altun'un (2005), okul yöneticilerinin basına yansıyan imajlarını konu edindikleri araştırmanın bulguları ile hem olumsuz içeriğin baskın oluşu hem de konular bakımından (şiddet, hukuksal sorunlar gibi) benzerdir.

Araştırma kapsamına alınan gazetelerden öğretmen ve yöneticilere ilişkin etik ve etik dışı davranışlarını konu edinen haber sayılarının dağılımlarına bakıldığında, birinci sırada Milliyet, ikinci sırada Cumhuriyet ve son sırada Zaman gazetesi yer almaktadır. Bu araştırmaya göre, son beş yılda öğretmen ve yöneticilere ilişkin haber yapan sol, muhafazakâr ya da merkez eğilimli gazetelerin üçünde de olumsuz imaj ağır basmaktadır. Öğretmen ve yöneticiler

yazılı basında en çok taciz haberleri ve iddiaları ile gündeme gelmiş, bunu sırasıyla öğrenciye ve meslektaşlara karşı şiddet, yolsuzluk, görevi ihmal ve özensizlik ile öğrenciye karşı ayrımcılık haberleri izlemiştir. Öğretmen ve yöneticilerin etik davranışları arasında yoğunluk gösteren haberler ise, öğretmenlerin okulun olanaklarının iyileştirilmesinde gösterdikleri üstün gayret ve başarıları konu edinmektedir. Öğrencilerin okullaştırılması ve maddi olanaklardan yoksun öğrencilere sağlanan burs, yardım ve destekler ise öğretmen ve yöneticilerin etik davranışları arasında diğer öne çıkanlardır. Sonuç olarak denilebilir ki, son yıllarda öğretmen ve yöneticilerle ilgili basına yansıyan etik ve etik dışı haberlerin çoğunluğu eğitimcilerin etik dışı davranışlarına ilişkindir. Basına yansıyan etik imajlarının büyük ölçüde olumsuz olması sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin eğitimci kimliğinin yanında kamu görevlilerine duyulan saygınlık ve itibarına da zarar vermesi kaçınılmaz görünmektedir.

Kaynakça

- Akbaba-Altun, A. S. & Kirkit, G. (2005). Okul yöneticilerinin basındaki imajı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 41, 24-46.
- Aydın, İ. (2006). *Eğitim ve öğretimde etik*. Ankara: Pegem A.
- Aydın, İ. (2010). *Yönetmelik, Mesleki ve Örgütsel Etik. (4. Basım)*. Ankara: Pegem A.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Betweli, O. (2013) The nature of teacher professional misconduct in Tanzanian public primary schools: The case of Sumbawanga municipal and rural districts. *International Journal of Education*. 5 (1), 81-93.
- CNFPT, (2009), *Ethique et Service Public, Delegation Premiere Couronne Centre de Resource Documentaires*.
- Erdoğan, Ç. (2012). İlköğretim okul müdürlerinin davranışlarının etik ilkelere uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 503-718.
- Ergun, T. (2004), *Kamu yönetimi*. Ankara: TODAİE.
- Gökçe, O ve Örseli, E. (2011). Kamu Yönetiminde Etik ve Etik Dışı Davranış Algısı. *İş Ahlakı Dergisi*, Cilt 4(7): 47-63.
- Gözütok, F.D. (1999). Öğretmenlerin etik davranışları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 32 (1-2), 83-99.
- Kernaghan, K. (1991). Promoting public service ethics: the codification option. In R.A. Chapman. Eds.), *Ethics in Public Service*. United Kingdom: Edinburgh University.
- Kamu Görevlileri Etik Rehberi (2002). [10.15.2013 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/upload/KamuGorevlileriEtikRehberi.pdf> sitesinden alınmıştır.
- Kirkit, G. (2004). *Eğitim yöneticilerinin basındaki görünümü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Türkiye.

- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An Introduction to Its Methodology* (2.Edition) Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kuçuradi, İ. (2001). Açılış konuşması. *1. Uluslar Arası Etik Kongresi Kitabı*, Ankara: ODTÜ Felsefe Bölümü.
- Pelit, E. & Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 95-119.
- Mahmutoğlu A. (2009). Etik ve ahlak; benzerlikler, farklılıklar ve ilişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81, 463-464.
- Miles, M. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA:Sage.
- Özdemir, M. (2008). Kamu yönetiminde etik. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (7), 179-195.
- Thompson, D. F. (1992). Paradoxes of government ethics. *Public Administration Review*, 52 (3), 254-259.
- Usta, A. (2011).Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1(2):39-50
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2009). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri, *İş Ahlakı Dergisi*, 2 (4), 71-88.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.